TEM/TYO/RATO 30.5.2017

ASIANTUNTIJALAUSUNTO EDUSKUNNAN TYÖ- JA ELINKEINOJAOSTOLLE AKTIIVIMALLISTA JA SIIHEN KÄYTETTÄVÄSTÄ PANOSTUKSESTA

Hallitus antoi 24.5.2017 esityksen eduskunnalle vuoden 2017 lisätalousarvioksi. Esityksessä ehdotetaan, että momentille 32.30.51 Julkiset työvoima- ja yrityspalvelut (siirtomääräraha, 2v) myönnetään lisäystä 10 000 000 euroa. Lisäys aiheutuu työttömyysturvan aktiivimallin käyttöönotosta. Momentille on myönnetty vuoden 2017 talousarviossa 423 753 000 euroa.

Pääministeri Juha Sipilän hallitus nimesi vuoden 2017 talousarvioneuvottelujen yhteydessä valtiosihteeri Martti Hetemäen vetämään kolmikantaista työryhmää, jonka tehtävänä oli laatia esitys työllisyyden lisäämiseksi ja työttömyyden keston lyhentämiseksi. Yhtenä työryhmän ehdotuksena oli niin sanottu aktiivimalli, jota valmistellaan ryhmän ehdotuksen pohjalta sosiaali- ja terveysministeriössä. Aktiivimallissa työttömyysetuutta maksettaisiin 65 työttömyysetuuden maksupäivältä 4,65 prosentilla alennettuna, jos henkilö ei 65 edeltävän työttömyysetuuden maksupäivän aikana ole osoittanut aktiivisuutta olemalla työssä yhteen työssäoloehtoa kerryttävään kalenteriviikkoon vaadittavaa työaikaa neljän peräkkäisen kalenteriviikon aikana tai ansainnut yritystoiminnasta vastaavaa tuloa taikka ollut viittä päivää työllistymistä edistävässä palvelussa mainitun 65 päivän aikana. Aktiivimalli sisältyy hallituksen esitykseen, jonka luonnosversio on tällä hetkellä lausuntokierroksella ja lausuntoaika päättyy 16.6.2017. Myös työ- ja elinkeinoministeriöltä on pyydetty lausuntoa esitetyistä muutoksista. Työ- ja elinkeinoministeriö ei ole vielä antanut lausuntoa, mutta on osallistunut asian valmisteluun.

Lausuntokierroksella olevassa luonnoksessa hallituksen esitykseksi ehdotetaan, että laki tulisi voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018. Esitysluonnoksessa lain voimaantulon vaikutusten nopeuttamiseksi sekä toimeenpanon selkeyttämiseksi ehdotetaan, että lain voimaan tullessa tarkastelujakso alkaisi laissa säädetystä poiketen 1 päivästä lokakuuta 2017. Näin ollen työttömien osallistumista julkisiin työvoimapalveluihin tai lyhytaikaista työllistymistä arvioitaisiin ensimmäisten henkilöiden osalta heti vuoden vaihteen jälkeen perustuen vuoden 2017 viimeisten kolmen kuukauden ajan aktiivisuuteen.

Vaikka työtön työnhakija pystyisi omalla toiminnallaan vaikuttamaan etuutensa tasoon, työttömyysetuuden saajalta edellytettävä aktiivisuus esitetyssä aktiivimallissa on osin riippuvainen julkisten työvoimapalveluiden tarjonnasta. Tästä syystä hallitus esittää lisämäärärahaa julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin aktiivimallin käyttöönoton yhteydessä.

Lisätalousarvio hyväksyttäisiin kuitenkin ennen kuin aktiivimallin edellyttämät muutokset lakiin hyväksyttäisiin. Mikäli määrärahojen lisäys hyväksytään vuoden 2017 ensimmäisessä lisätalousarviossa, olisi lisämääräraha aidosti käytettävissä vuoden 2017 aikana. Määrärahan myöntämisen jälkeen ministeriö jakaa lisämäärärahan elinkeino-, liikenne-, ja ympäristökeskuksille, minkä jälkeen alueet voivat käyttää rahaa uusien päätösten tekemiseen. Mikäli määrärahoja lisättäisiin syksyn lisätalousarviossa, lisämääräraha todennäköisesti siirtyisi suurilta osin seuraavalle vuodelle.

Ehdotettua lisämäärärahaa ei kohdennettaisi erityisesti tiettyihin palveluihin, vaan se olisi käytettävissä työttömien työnhakijoiden kannalta tarkoituksenmukaisimpiin palveluihin. Työllistymistä edistäviä palveluita ei järjestettäisi vain siksi, että työttömät voisivat välttää sillä työttömyysetuuden alenemisen, vaan palvelun on oltava tarkoituksenmukainen henkilön työllisyyden edistämiseksi. Esitetty määrärahojen lisäys ei takaisi palveluita kaikille työttömyysetuuden saajille, mutta edistäisi mahdollisuuksia palveluihin pääsemiseksi nykyiseen tilanteeseen verrattuna.

Alkuvuoden seurantatietojen perusteella momentilta 32.30.51 ei ole sidottu erityisen paljon määrärahoja aiempiin vuosiin verrattuna. Lisäksi viime vuodelta siirtyi (noin 207 miljoonaa euroa) huomattavasti enemmän määrärahoja kuluvalle vuodelle käytettäväksi kuin vuosi sitten (noin 136 miljoonaa euroa). Näin ollen arvioidaan, että esitetyllä 10 miljoonan euron määrärahalla voidaan turvata riittävä palvelutarjonta.

Vuodelle 2018 momentille lisättäisiin 25 miljoonaa euroa hallituksen 28.4.2017 tekemän kehyspäätöksen mukaisesti. Hallituksen päätöksen mukainen määrärahan lisäys vuodelle 2018 riittäisi arviolta siihen, että vuoden aikana palveluissa olisi keskimäärin noin 4 000 henkilöä enemmän kuin ilman lisämäärärahaa. Tämä kasvattaisi aktivointiastetta ennustetulla työttömien määrällä noin 0,6 prosenttiyksikköä.